

En vändpunkt

Erik Hedström hade lekt med Sigvard Nilsson som barn, i Sparbankshuset där Eriks mor hyrde en lägenhet och Sigvards far ägde en herrekipering. Sedan hade de kommit ifrån varandra, redan några år innan Erik efter barnavårdsnämndens ingripande skickades till Sundbo skyddshem. Då var han fjorton år fyllda.

Fadern, Erik Edvard Hedström, hade dött när han var två. Han hade inga minnen av fadern, men fick av modern och systrarna höra att han varit en gladlynt och livlig man, snäll och sällskaplig fast sträng mot sina barn, också en begåvad person som spelade flera instrument och tecknade ovanligt bra. Han hade i unga år lämnat bondgården i Norberg och flyttat till Eskilstuna för att börja arbeta på Munktells Mekaniska Verkstad. Där mötte han Eriks mor, den tre år yngre bonddottern Emma Persdotter från Västerfärnebo; de gifte sig och flyttade till Sala där han övertog en speceriaffär.

Butiken gick i konkurs efter några år – Eriks mor sade att hans far varit för snäll, alltför frikostig med att ge kunderna kredit – men fadern lyckades få en anställning som handelsresande för en firma i Falun. Familjen flyttade dit och där föddes Erik, den 22 februari 1911.

Strax före faderns död insjuknade pojken i barnförlamning. Han förlorade känslan i vänster ben, lärde sig inte gå förrän vid fyra års ålder och var tvungen att ta sig fram med en skena på vänster fot, fram till dess han började skolan. Plötsligt kunde benet vika sig under honom, och han föll, baklänges, slog sig i huvud och nacke. Ofta plågades han av svår huvudvärk. Hältan skulle följa honom livet ut.

Självfallet led Erik Hedström av sitt lyte. Han hade svårt att följa med i mer livliga lekar, han var utestängd från idrottens värld, befriad från skolans gymnastiklektioner. När han gått med i scouterna kom han ofta gråtande hem från deras övningar och utflykter, eftersom han inte kunnat delta som de andra pojkarna. Naturligtvis blev han retad, utsatt för andras elakheter.

Själv nämner Erik Hedström inget av detta när han många år senare ombeds att skriva om sitt liv och lämnar 25 tättskrivna sidor med många välfunna formuleringar, spänstigt skrivna, reflekterande. Däremot uppehåller han sig en stund

vid sina föräldrar, och detta med ärlighet. Är brottslighet ärftligt? undrar han. Nej, svarar han. Ingen i hela hans släkt, varken på faderns eller moderns sida, har såvitt känt gjort sig skyldig till något brottsligt.

Att mina föräldrar varit ärliga och redbara människor därom kan många vittna. Min mor har alltid framhållit att med ärlighet och sanningsenlighet kommer man långt här i livet. Med detta som måtto har min mor alltså velat ge mig en ärlig och Gudfruktig uppfostran. Min far blev aldrig i tillfälle att bidra här till enär han dog redan 1913.

I och med faderns död i lunginflammation, vid trettiofem års ålder, upplöstes familjen. Hans tre systrar placerades hos en äldre släkting, medan Erik fick följa modern till de anställningar hon hade som hushållerska runt om i Västmanland och Uppland. Till sist återvände hon till Sala, flyttade in med pojken på Bergsmansgatan 8, i Sparbankshuset, sedan hon fått plats som hushållerska hos en äldre man och Erik började skolan i staden.

Det var väl ingen som tyckte att det var något särskilt med pojken Hedström, inte mer än hans vurm för allt elektriskt. En moster minns att han installerade flera ringledning; modern säger att han som barn oftast satt ensam hemma efter skoldagens slut och då höll på med olika elektriska experiment; en syster säger att han var så uppfinningsrik med allt som hade med teknik att skaffa. Elektriker skulle han bli. Skolböckerna öppnade han sällan. Betygen var knappt medelmåttiga. I tredje klass blev han kvarsittare, efter att ha fått sänkt betyg i flit, icke fullt godkänt i välskrivning och i modersmålets båda ämnen. Men han skolkade inte, höll sig lugn och stilla under lektionerna. Lärarna tyckte han var svår att få kontakt med: en inbunden och tystlåten pojke som gjorde vad man sade åt honom att göra. Snäll, säger många när de ombeds karakterisera den unge Erik Hedström. Snäll och medgörlig.

Sista året i skolan, på hösten i sjätte klass, fick han arbete som springpojke i en handelsbod, och alla gladde sig åt det, ända tills det uppdagades att han stulit pengar och varor i butiken. För pengarna hade han köpt godsaker och bakelser som han tydligen delat med sig av till kamrater. Förmodligen var även stöldgodset – småsaker mest; korta varor, papper och frimärken, ryska smällare – sådant han gett bort, inte själv behållit. Barnavårdsnämnden gjorde en utredning och lät pojken

slippa undan med en varning. Sedan han ertappats med att stjäla ännu en gång, möjligtvis flera, bland annat en guldring som han gömt i en vedbod och sedan inte kunde hitta, skickades han till Sundbo skyddshem dit vanartiga gossar skickades för att bibringas en ordentlig uppfostran.

Detta måste ha kommit som en chock för modern, änkefru Emma Hedström, som vid trettioåttio års ålder lämnats ensam med fyra barn, blottställd och i avsaknad av yrkesutbildning, fast hederlig och gudfruktig – inte bara sonen intygar detta – och som i sin förtvivlan söker en förklaring till det oerhörda som inträffat. Sonen tas ju ifrån henne. Hon har brustit i sin tillsyn, då hon tvingats lämna honom ensam för att kunna sköta sitt arbete. Skulden är hennes. Det är vad hon tror. Hon har aldrig kunnat se något ont i honom. Hon har svårt att tro på anklagelserna. Emma Hedström ser sin son som en lättledd pojke, antagligen utnyttjad av kamraterna, sårbar på grund av sitt lyte, sitt mindervärdeskomplex.

Andra tycker han är bortskämd.

På Sundbo gjorde han inget väsen av sig alls. Visserligen bröt han och en kamrat sig in i en lägenhet nära skyddshemmet, stal några saker "av ringa eller intet värde" som det står i straffjournalen, men det är enda gången Erik Hedströms namn dyker upp där under de tre år han var på Sundbo. Han yttrade sig sällan, stack inte upp; svår att komma in på livet.

Till följd av sin hälsa fick han lov att sköta lättare sysslor, främst i köksregionen, och då visade det sig att han var fenomenal på att baka, så duktig att han under lång tid själv skötte hemmets bageri. En noggrann och pålitlig pojke, ansåg föreståndaren för Sundbo, Sture Sturén, möjligtvis alltför ensidigt inriktad på det elektriska. På Sundbo hade Hedström fortsatt med sina experiment, också börjat läsa facklitteratur. Efter utskrivningen såg man till att ordna en lärlingsplats på Linders Elektriska Reparationsverkstad i Sala.

Ja, han var lycklig. Det påstår han själv. "När jag i januari 1929 började som elektrikerlärling på en elektrisk reparationsverkstad var jag mycket lycklig", skriver han i sin självbiografiska inlägga. "Jag tyckte då redan jag fått min anställning, att min framtid kunde anses tryggad när jag skulle få lära mig ett yrke. Jag hade en mycket

skicklig läromästare. Dessutom var han en bland de snällaste människor man kan tänka sig varför han även utövade ett gott inflytande på mig.”

Det gick bra för Erik Hedström hos Linders. Han hade lätt för att lära, var begåvad med ett ovanligt gott handlag. Man förundrade sig över att lärlingen aldrig arbetat på verkstad tidigare, aldrig arbetat med elektriska reparationer, aldrig lindat en motor förr. Dessutom uppförde han sig väl, var punktlig och noggrann, en skötsam ung man som inte smakade starkt. När föreståndare Sturén från Sundbo hälsade på honom i Sala – man släppte inte de gamla eleverna vind för våg, fortsatte att hålla kontakten ett bra tag efter utskrivningen – anlände han alltid snyggt och propert klädd till deras möten, uppträdde städat. Fast fortfarande var det svårt att komma honom inpå livet. Han fyllde arton under sin andra månad på Linders.

Sex morgnar i veckan promenerade han den korta vägen från lägenheten på Bergmästaregatan, dit han flyttat med sin mor, till verkstaden på Kungsgatan och på kvällen haltade han hem igen. Det gick en vinter och det gick en vår och han skulle väl så småningom ha avancerat i yrket, kanske utbildat sig till ingenjör, fått fatt på sin begåvning, kanske flyttat från staden, och ingen utanför en trängre krets skulle ha hört namnet Erik Hedström om han inte en försommarkväll fått besök av en god vän. Så här berättar han med egna ord:

En kväll när jag som vanligt var hemma fick jag besök av en kamrat. Han började så småningom under kvällens lopp självmant berätta, att han kände en person i Sala, han ville ej närmare ange hans namn, som kunde hypnotisera och utföra en del andra liknande experiment. Min kamrat omtalade att han brukade medverka vid dylika experiment. Till sist frågade han om jag var intresserad för i så fall skulle han nog kunna ordna så att jag fick bli med nån gång. Jag frågade vilken personen var, men det ville han inte tala om förrän han fått dennes tillåtelse härtill. Saken skulle nämligen hållas hemlig. Jag svarade emellertid att jag ej var särskilt intresserad av saken.

Kanske samma kväll, kanske någon kväll senare, satt Erik Hedström och hans kamrat på ett konditori. Det fanns ett piano där. En pojke spelade. Erik Hedström uttryckte sitt gillande.

– Äh! sa kamraten. Det är då ingenting mot den här personen jag nämnde.

- Spelar han piano också?

Visst spelade han piano. Han var mycket musikalisk.

Intresset var väckt. Ingenting berörde Erik Hedström så starkt som musik.

Så kom då den dagen som blev en vändpunkt i min stillsamma tillvaro.

Jag hade av min förutnämnde kamrat fått besked att vi på kvällen i sällskap skulle infinna oss hos Sigvard Nilsson som han hette på den tiden. När jag nu fick höra hans namn så visste jag vem den mystiske personen var. Jag kände honom främst till utseendet.

Ett par, tre kvällar senare följde Erik Hedström kamraten hem till Sigvard Nilsson som bodde med sina föräldrar och syster i en stor vitmålad villa i utkanten av centrum, på det fina Västermalm, intill Salaån. Kvällen inleddes med att den unge värden spelade några stycken på piano, i salongen. Sedan satt de och pratade en stund, först om musik, om klassiska stycken och kompositörer. Antagligen bjöd han också på något – ett glas vin, en pilsner, en kopp te; det brukade han göra – men snart gled samtalet in på de magiska experiment man påstod att han sysslade med. Vad han kunde?

Jo, till exempel, ta reda på var ett föremål gömts genom att hålla det en stund i handen, sedan koncentrera all tankekraft på föremålet ifråga. Redan samma kväll hittade han en pinne Erik Hedström och hans kamrat gömt i ett angränsande rum. Han hade öppnat dörren, gått direkt på pinnen. Han gjorde det flera gånger. Också kortkonster: han bad dem gå in i ett annat rum och ta en kortlek med sig, ta sju kort ur leken, skriva upp ett av dem på ett papper, sedan kom Sigvard in och plockade ut just det kortet.

Han hade ett eget rum på övre våningen i villan, ett rum som Erik Hedström aldrig sett maken till. Det var stort, med en kakelugn i ena hörnet och ett fönster ut mot staden som glimrade i mörkret på andra sidan ån, ett annat ut mot trädgården.

Tunga draperier hängde för fönstren, äkta mattor täckte golvet. Mörka sammetstapeter. Där stod en säng och en ottoman och på en fot av trä en stor grönskimrande kristallkula i vilken rökelse sakta brann, spred en tung och egendomlig doft. Rummets färger gick i brunt, mörkt rött, guld. Ljuset var dämpat, rödaktigt. Erik Hedström lade märke till de många böckerna i bokhyllan, prydligt ordnade.

Sigvard Nilsson, som var tre år äldre, var snäll och vänlig, artig på alla sätt, och sade att han var välkommen tillbaka. Också hans föräldrar visade sådan vänlighet, hälsade honom välkommen igen innan han och hans kamrat försvann ut genom dörren.

Behöver det sägas att Erik Hedström kom tillbaka?

Snart träffades de så gott som varje kväll.

De skulle bli vänner, nära vänner, men det var en vänskap där en av dem styrde, den andre följde. En av dem talade, den andre lyssnade.

Också till utseendet var de varandras motsatser: Sigvard Nilsson blek och tunn med smala sluttande axlar, insjunken bröstorg och ett ansikte där den höga och välvda pannan, det höga hårfästet, den svårfångade ljusblå blicken och den undflyende hakan drog till sig uppmärksamhet. Fingrarna som rörde sig över pianots tangenter var tunna som ett barns, nästan genomskinliga. Detta i kontrast till Erik Hedström, som visserligen var några centimeter kortare och släpade på sitt lyte men var byggd som en idrottsman, brottare eller fotbollsspelare, med breda axlar, kraftig bröstorg, långa och muskulösa armar, grova händer. Han såg påfallande bra ut, hade ett öppet ansikte med gulblont hår, rak näsa, bred mun och en vaken, intelligent blick.

Sigvard Nilsson förkastade kristendomen. Bara en dum människa kunde tro på något sådant. Den hade tillkommit för att hålla den stora massan nere. Någon gud i västerländsk mening existerade naturligtvis inte. I stället, förklarade han, fanns Den stora världssjäl. Denna var uppdelad i ett antal mindre delar och varje liten del hade sin boning i en människa. När en människa dog lämnade själen kroppen för att ta plats i en annan kropp – eller, som han uttryckte det, då skiftade själen boning. Själens skadades inte, dog heller aldrig fastän kroppen vissnade och dog. Själens vandrade från boning till boning, kunde ta plats i en människa, ett djur eller en växt. Detta var, i starkt sammandrag, den österländska yogilärans essens och den läran bekände sig Sigvard Nilsson till.

Ett sätt att befrias från själavandringen fanns dock och det var att inrätta sitt liv i enlighet med yogiläran. Då skulle man inte äta kött, inte dricka sprit eller nyttja tobak. Ej heller skulle man ha sexuellt umgänge med kvinnor. Levde man så, och dessutom flitigt studerade läran, frigjordes själen sist och slutligen, efter att ha

genomgått sex stadier eller grader, och slungades ut i rymden. Då upphörde de annars normala mänskliga behoven av föda och dryck: på tre torkade risgryn om dagen kände man sig mätt och belåten.

Den befriade själen kunde uppträda i olika skepnader, på sex platser samtidigt, alltså ta sig fram och tillbaka över hela jordklotet och efteråt återvända till rymden för att i lugn och ro begrunda vad man varit med om.

Vilket för övrigt, påpekade Sigvard Nilsson, var ytterst ekonomiskt fördelaktigt, ty man färdades utan något som helst bagage, utan några kostnader alls.

Samvete?

Nej.

Samvetsqual var endast självsuggestion. Samvetsqual kände man för att man hört föräldrar och lärare tala om samvetet, för att de sagt att det skulle vara så, men vad visste de om tillvarons högre värden? Om man till exempel sköt ihjäl en människa skadade man visserligen höljet men man frigjorde själen som oskadd sökte sig en annan boning. Inte heller påverkades den egna själen negativt av en sådan handling. Därför var det inte orätt att ta livet av någon.

Samvete fanns lika lite som det fanns en gud. Kärlek fanns inte heller, inte kamratskap, inte vänskap. Förälskelse måste man vara sinnessjuk för att tro på. Sådant var bara idéer i en människas huvud, tankegods, ingenting verkligt. Endast det egna jaget ägde ett högre värde. Jagets önskningar måste tillfredsställas. Livet saknade betydelse.

Ungefär så, i korthet, uppfattade Erik Hedström Sigvard Nilssons långa utläggningar dessa sommar- och höstmånader då de promenerade på Salas gator medan staden sov. Säkert ryggade han inför de ordkaskader som störtade över honom, de besynnerliga tankar som gick stick i stäv med hans föreställningsvärld. Han hade aldrig funderat i banor som dessa, aldrig ifrågasatt samhällets rådande värderingar, vare sig de predikades i hemmet eller i skolan, på Sundbo, kommit till uttryck i lagar eller regler. Han hade visserligen brutit mot lagen, men utan protester underkastat sig allt som gjorts för att återföra honom till ordningen. Han visste vad som var rätt och fel. Snälla människor omgav honom.

Kanske hade han heller inte låtit sig påverkas så starkt om inte Sigvard Nilssons vindlande utläggningar kombinerats med hypnotiska experiment. Med sin magiska kraft skulle Sigvard till och med kunna bota hans lyte.

Sigvard Nilsson utförde sina experiment på flera personer, men ingen tycks ha underkastat sig och påverkats som Erik Hedström. Så här berättar han själv några år senare, för professor Olof Kinberg, som ska leda sinnesundersökningen av de åtalade medlemmarna av Salaligan, om det experiment som skulle få hans hälsa att försvinna:

- Jag fick lägga mig på en ottoman i ett rum och han släckte all belysning utom en liten lampa som han lade ett skynke över så det blev en rödmatt belysning. Sen satte han sig på en stol och han fattade mig om händerna och så tittade han mig i ögonen tills han sa till mig att jag skulle sluta ögonen, sen höll han fortfarande en stund i händerna, sen lade han dem i en ställning på magen som han tyckte var bekväm, och sen så strök han utan att vidröra kroppen, han kallade det för pass, han drog ifrån huvudet och så kände man ju att man slumrade utav så småningom. Första gången kände jag mig bara lite konstig, men sen slumrade jag utav alldeles. Jag visste inte utav något förrän han sa att nu har du sovit och då tittade jag på klockan, då kunde det ha gått två, tre timmar.

Efteråt hade han känt sig "olustig", "egendomlig". Liksom frossa i kroppen. Botad blev han dock inte.

Märkvärdigare ändå: Han hade fått sätta sig på en stol, sträcka fram handen och blunda. Sigvard hade fört sina händer över hans huvud, ner över ena armen och handen, sedan strukit flera gånger över hans hand, som började kännas egendomligt stel. När han fått tillåtelse att öppna ögonen hade Sigvard hållit en träpinne i handen, på träpinnen hade suttit en knappnål i ena änden och nålen kunde han sticka rakt genom hans hand, flera gånger, och det gjorde inte ont eller kom ens en bloddroppe. Sigvard hade sedan viftat några gånger över handen och känslan hade långsamt kommit tillbaka.

Med hjälp av sin hypnotiska kraft påstod sig Sigvard Nilsson kunna förmå en människa att utföra olika handlingar genom att inpränta den tanken hos henne: vakna vid en viss tid på morgonen eller klä sig i en viss bestämd ordning. Han påstod sig kunna sänka hjärtfrekvensen hos en person så pass att han bara behövde

sova en timme om dygnet. Han prövade på Erik Hedström som efteråt måste tillstå att han inte kände sig särskilt trött, om än inte utvilad. Han påstod sig kunna sänka hjärtfrekvensen helt och hållet, "så att döden inträdde". Det ville Erik Hedström inte vara med om.

Erik Hedström skulle bli hans medium, det var tanken. Sigvard skulle träna sin förmåga på honom, utvecklas genom honom, för ännu stod han bara i början. De skulle kunna uppträda tillsammans. Erik Hedström skulle få betalt för sina tjänster.

"Så en dag", skriver Erik Hedström, "började han berätta lite försiktigt om den svenska föreningen, D.M.C."

**Ett kapitel ur Anders Sundelin:
Den Magiska Cirkeln (2011)**